

Душан ВИДАКОВИЋ

**МИЛУНИКА МИТРОВИЋ:
ПОЕЗИЈА НИЈЕ БЕЖАЊЕ ОД СТВАРНОСТИ**

Мада је ране песме, као ужичка гимназијалка, објављивала у знаменитом београдском часопису „Дело“, Милуника Митровић (Сеча Река код Косјерића, 1950) је своју прву књигу публиковала тек три деценије потом. До данас, у њеном опусу који има своје препознатљиво и уважено место у корпусу савремене српске књижевности, нашло се петнаестак наслова, пре свега, поезије, али и прозе, драма, сентенци, публицистике, међужанровских истраживања.

Ваша актуелна књига „Да нисам“ представља први избор из Вашег досадашњег поетског стваралаштва. Сам чин таквог селектирања обично је и идеалан повод за рекапитулацију постигнутог, прављење пресека, па и свођење неких рачуна.

- Управо, таква прилика захтева строгост погледа и минимум сентимента у осврту на вишедеценијски лук, у коме је иза мене остало више стотина песама уобличено у осам претходних песничких збирки. Углавном, писац није најбољи судија свога дела као ни мајка властитог чеда. Отуда драгоцену помоћ у избору била је у виду рецензије Бојане Стојановић Пантовић, као и подршка мојих најближих сарадника и колега. Неке од песама, као грмови ситних ружа у сенци импозантнијег растиња, понекад су изненада искрсавале тражећи да сада буду у повластици новог окружења, и нађу се међу корицама књиге „Да нисам“. Овој „скици за аутопортрет“ изабраним песмама придружио се и циклус нових, тако чинећи „свођење рачуна“ властитог животног и поетског искуства смисленијим, поетички и тематски обухватнијим. Ипак, „ниједна песма није никада завршена, само је напуштена“, рекао је Пол Валери. На сличан начин размишљам и о својим песмама, па и

њиховим репрезентативним изборима. Имам утисак да је ова књига померила неке границе увида у моје досадашње стваралаштво, и то ме привремено смирује. Можда, сублимација пређеног пута нека врата затвара, а друга непозната отвара.

Критичари у Вашим лирским текстовима препознају блискост са симболизмом у настасијевићевском значењу те одреднице.

- Критичари и познаваоци моје поезије не греше када примећују извештај утицај Настасијевићеве поезије, и до данас још увек недовољно проучене иако високо оцењене у српској поезији. Такво ласкаво поређење се односи највише на моје раније песничке збирке, где је онеобичавање и херметичност израза била наглашенија. Последње збирке и можда целина овог избора ипак показује упадљивији рани утицај Попине поезије, која је значајан траг оставила на моју формативну песничку фазу, као и целу једну генерацију младих песничких гласова шездесетих година. То је у своје критичком приказу моје књиге добро приметио Мирко Иконић. Други су опет поредили и нашли моје песничке узоре и у поезији Десанке Максимовић у једном посебном контексту традиције српског песништва, која осликава специфично женски, изразито лирски сензибилитет, према Бојани Стојановић Пантовић. Такође, Јелена Марићевић је упоредила сржну нит мојих песама из књиге „Да нисам“ са мистицизмом Витмена и Јејтса, истичући спиритуалну и ониричку компоненту у речима које портретишу душу и у трагању за самим речима и њиховом спиритуалном нијансом. Све је то свакако веома легитимно. Јер, слојеви утицаја и укрштања наших стваралачких подстицаја и фасцинација неминовни су за сваког књижевног потомка великих претходника.

Самоћа, као чест поетски мотив, и у Вашим песмама има значајну, али, рекао бих, и помало неочекивано стимулативну улогу.

- Осећање самоће и самотности бића за песника је одувек, а нарочито у овом кошмарном и отуђеном свету данашњице, поред егзистенцијалне тескобе, и непресушно врело лудичне духовне креативности. Из њега извире нека узбуркана мисао, нова слика и

лик осећања, реч стварна или сновидна, свеједно. Јер, није ли свако себи сам, а човек не може бити сам. Уосталом, шта је поезија ако не дијалог између два песничка гласа, две сродне душе оних који се тим гласовима успут придружују.

Истовремено, не устручавате се да стиховима водите расправе са пролазношћу. Заправо, као да инсистирате на томе.

- Безмерје усудне временске пролазности чини, на много начина, есенцију драматике проживљених животних сензација. Тематизовање и проблематизовање времена нека је стална преокупација и мога целокупног књижевног опуса, поезије понајвише. Мотиви, осећајност и најдубља мисаона превирања збијају се у језику као једно вечно сада, око песничког субјекта плетући стиховима невидљиво уже. Пролазност као кључни топос, истакли су и тумачи моје поезије још од „раних радова“ па све до данас, истичући то као знак пуне свести о истини да *само смрт није смртна*, да се сада послужим властитим стихом. Лепота могућности и туга судбине, то је тај усудни процеп човеку дат, који ме онако фокнеровски дограбио још од гимназијских лектира. И траје надаље, усмеравајући крхкост запута и моје властите песничке речи међу обиље бучног осамишта света. Међу људе, обраћајући се онима који лек и утешност својој души и духу још могу наћи у неком листопадном стиху. Песми, која се и сама учи смрти у љубави. Мотив свеопштег и сасвим интимног осећања привремености, окосница је и моје недавне песничке збирке *Привремена уточишта*, коју је објавила краљевачка „Повеља“ крајем прошле године.

Када помињете листопадне строфе, које су „позајмиле“ наслов и једној Вашој књизи, неминовна је асоцијација на природу, на њен шарм и њене лекције.

- На шеталици од стварног до утварног, тка се нит лирске поезије. Али без учешћа васколике мајчице Природе око човека и у човеку, била би то испразна спекулација, без даха живота, душе и њеног трајног упоришта. Божанско лице лепоте природе, и њену цикличну умораност доживљавам као дар нашем

људском делању и постојању. Због тога је она неизоставни судеоник и у моме песничком путопису. Не декорација и опис ради описа, како се неке може на први поглед учинити, већ симболно и онтолошки свепрожимајуће активни део моје поетске, па и свакодневне дозе интимае. Та љубљена блискост са природом, мислим да се успоставила још у моме детињству. Јер, рођена сам и одрасла у једном малом живописном месту, крај бистре реке Сечице и жагора бројних потока, ушушканих бујним растињем. Цветна поља, бујне шуме, пропланци, све је било надамак погледа и корака, тајновито небо обрубљено врховима брда... Све се то, ваљда, упило нехотице у дењу душу као какав невероватни празник. Улило у речник боја неке поетске магме, која је дошла као освешћење у стиховима касније. И, ето, спонтано се повезало и са европском струјом Бодлеровог схватања природе, као и романтичара српске „стражиловске“ линије певања и осећајности, од Бранка Радичевића па надаље.

Ипак, породица је, за Вас, сасвим посебан, безуслован и угаони ослонац човековог укупног постојања.

- Читав један замашан круг мојих песама у многим збиркама, сада у освртању, видим да би се могао окупити под наслов једне књиге стихова „Породични циклус“, не алудирајући на врхунску Кишову прозу. Сасвим је природно да сваки уметник, на овај или онај начин, има најдубљи порив да тематизује себи најблискија бића из породице: мајку, оца, своју децу, потомке и претке, и друге сроднике. Јер, онога кога заиста волимо, волећемо заувек, не доводећи у сумњу мисао да смо на свет дошли ради љубави. Те фигуре љубави кључни су трезор оног најбитнијег искуства љубави и живота самог, а тако исто и патње након физичког растанка са њима. И након смрти родитеља, наставља се та љубав у нашим сновима и сећањима, у спиритуалним дијалозима психолошког суживота са њима. И моја *Елегија за сингершцу*, трајни је крик стихова за одсутном мајком, и оцем, баком, и уопште неповратном минулошћу тога времена, које је испуњавало некада властиту целину. Оног бића, за којим ми жудња никада неће престати, а стихови сањају.

Из таквог односа са ближњима произашло је и више Ваших заједничких рукописа са унуком Ланом.

- Величанствено изненађујућа, и потпуно фасцинантна моја нова животна и песничка страница почиње рођењем моје унукe Лане. Њено детињство враћа ме поново и у моје властито рајско доба, и то је двострука повластица тренутака среће. Та љубав, чиста и узајамна, наредних година спонтано полеће из свег срца „стварности“ у чудо спонтаних стихова, бајковито игриве приче након њеног пресељења у Канаду. Али, океанску даљину и „девет мора“, наша жеља за блискошћу и радошћу срела је речи, којима успешно превазилазимо ту раздаљину. Она, већ усред раја свога детињства, открива ми своју чудесну раскош маште и осећај за ритам и језик песме, слике, покрет... Надасве, она највише од својих бројних креативних активности воли читање и књигу, па смо тако заједно смислиле писање *Наше књиге у два гласа*. Објављујемо је у наставцима, а сама идеја обе нас је потпуно понела. Прошле године смо обликовале трећу по реду књижицу *Љубав лети*, а сада већ припремамо издање четврте - *Наши снови, наше песме*. Дружећи се из дана у дан у прелепој канадској јесени, уживајући у природи стално су нас инспирисале неке нове узбудљиве, па и све зрелије теме. У стиховима, записима, причама, све је више њених самосталних радова на српском језику, што је од неоцењивог значаја, с обзиром да иде у школу на енглеском језику. Али, напоре, настаје и мој најновији поетски рукопис за одраслу децу, који такође посвећујем мојој унуци.

Читајући Ваше збирке стиче се утисак да се, практично, ради о некој врсти поетских дневника.

- Мора се признати да је веома „тешко баратати подацима из властитог живота“ како је забележио негде Милош Црњански. Такође, сложена је и упитност сврсисходности дневничких записа и мемоаристике за писце, песнике поготову. Јер све што се преведе из укупне животне и личне животне грађе у поезију, постаје фикција „песничког субјекта“, удвајање, спиритуализовање, хипербола, симбиоза у Ја, или у Ти. Вишезначна слика у једном сломљеном огледалу, то је уједно и коначна скица за властити аутопортрет.

Да ли је, онда, поезија, понекад, бекство од стварности?

- Не, поезија није бежање од голе стварности. Већ напротив - дубљи урон у стварност, који тражи речи да би дубљу „реалност“ свога и сваког другог времена исказом сведочио само другачије. „Поезија је облик више истинитости“ - призивам сада исказ мога славног земљака „српског Монтења“, умног Сретена Марића. Са додатком, да такво повишено стање истине тражи увек од поетског гласа неки трезвени, чист облик кондензоване екстазе, уз све остало.

По многим обележјима Ваша поетика може бити тумачена и као узоран пример такозваног *женског писма*. Па, какав је Ваш став о том фамозном диференцирању списатељских поступака према родној припадности.

- Не припадам заговарању оштре поделе уметности речи (као и другог духовног делатништва) на „женско“ и „мушко“ писмо. Мада је чињеница да већ много векова, као и данас жене пишу једнако добру или бољу/лошију поезију од мушкараца. Па ипак, остају и даље мање видљиве на јавном пољу вредновања, скривене негде под сенком знака мушког плашта, не случајно, и са бројним разлозима. Један од кључних разлога је дуг дубоко укоренеог патријархата на нашим балканским просторима. И гле чуда, и данас у нашој технолошки високо унапређеној ери, мање или више мимикрирано, још преовлађује схватање да је женско биће само по себи мање вредно и зато маргинализовано у односу на мушко. Дакле, борба за женску равноправност, започета још у прошлим вековима, и надаље ће жестоко да траје. А дотле, цењене мушке колеге у дисциплини духа па и поезије, још ће дуго доминирати у првим редовима моћи, видљивији и јавно фаворизованији од својих колегиница.

Песништво у сваком случају, ако се Ви питате, нема разлога да зазире од будућности, упркос свим изазовима Трећег миленијума.

- Поезија је одувек била и остаће оно древно срце које куца у живим грудима. Јер, ако постоје небески дарови, они нам стижу у стиховима, у њиховом одјекивању, неке топле утешности за „трску која дрхти“. Кроз хладни свет виртуелне турбуленције савременог

доба, поетска реч се тихо и упорно пробија, упркос неправедном друштвеном маргинализовању, постајући ипак елитни део књижевности. Треба веровати у ту величанствену мисију илузије поезије. У моћ говора, који разгони мрак у микро и макро свету чинећи га видљивијим, а светлост дана још драгоценијом. Све док је дана и ноћи. Док је и нас, људи.

Разговор водио Душан ВИДАКОВИЋ